

— C —

za 10 maa 2018
20.00 Concertzaal

VOX LUMINIS & L'ACHÉRON

Stabat Mater

— CONCERT —
— GEBOUW —
— BRUGGE —

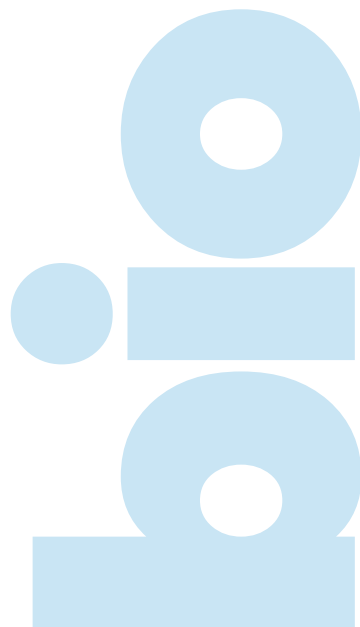
Biografieën

Vox Luminis (BE) werd in 2004 opgericht en maakte sindsdien een enorme groei door. De laatste jaren, zeker sinds de prestigieuze Gramophone Award voor hun opname van Schütz' *Musikalische Exequien*, is de groep vaste gast op alle belangrijke (oude-muziek-)podia van Europa en de Verenigde Staten. Vox Luminis neemt op voor Ricercar, Ramée en Alpha, waar onder meer Scheidts *Sacrae Cantiones*, de *Brockes-Passion* van Keiser (met Les Muffatti) en vier vroege Bach-cantates verschenen. Eind vorig jaar verscheen de opname met Bachs *Magnificat* in combinatie met het *Dixit Dominus* van Händel. Vox Luminis is tot en met het seizoen 2020-21 een van de vijf huisartiesten van Concertgebouw Brugge.

L'Achéron (FR), in 2009 gevormd door François Joubert-Caillet, is een groep jonge instrumentalisten met vaak nog andere talenten als regisseur, poppenspeler, instrumentenbouwer, of danser. Sinds 2013 beschikt de groep dankzij een samenwerking met gambabouwer Arnaud Giral over een complete set Engelse consort-instrumenten voor een optimale klank. Ondertussen ontwikkelt de groep zich ook als orkest. L'Achéron is in residentie bij L'Arsenal in Metz en bracht onlangs de cd *Fancies for the viols* uit met muziek van Orlando Gibbons.

Lionel Meunier (FR) leerde eerst de trompet en de blokfluit bespelen voor hij zich in Den Haag definitief ging toeleggen op de stem. Hij zong als ensemblelid en solist bij onder meer Collegium Vocale Gent, de Nederlandse Bachvereniging, Cappella Pratensis en het Choeur de Chambre de Namur. Naast het door hem opgerichte Vox Luminis houdt hij zich bezig met coaching, gastdirecties en solistenwerk in heel Europa en daarbuiten.

François Joubert-Caillet (FR) studeerde viola da gamba bij Paolo Pandolfo en barokimprovisatie bij Rudolf Lutz, en won de publieks- en eerste prijs in het oude-muziekconcours van Brugge. Hij speelde bij tal van prominente ensembles in heel Europa en maakte met hen, maar ook solo, vele opnames. Sinds 2014 werkt hij aan een complete opname van de gambamuziek van Marin Marais.

Uitvoerders & programma

19.15 Inleiding door Ignace Bossuyt

—

Lionel Meunier: artistieke leiding
Vox Luminis:
Zsuzsi Tóth, Caroline Weynants, Sara Jäggi,
Victoria Cassano: sopraan
Jan Kullmann, Alex Chance: alt
Olivier Berten, Philippe Froeliger, Raffaele Giordani, David Munderloh: tenor
Sebastian Myrus, Lionel Meunier: bas
Bart Jacobs: orgel

L'Achéron:
François Joubert-Caillet: discantgamba
Andreas Linos: discant- & basgamba
Marie-Suzanne de Loye: tenor- & basgamba
Robin Pharo, Lucile Boulanger: basgamba
Sarah van Oudenhove: bas

—

Heinrich Schütz (1585-1672)
Die sieben Worte Jesu Christi am Kreuz,
SWV478 (ca.1645)

Johann Caspar Kerll (1627-1693)
Missa pro defunctis (ca.1689)

pauze

Dieterich Buxtehude (ca.1637-1707)
Mit Fried und Freud & Klaglied, BuxWV76
1 & 2 (1674)

Agostino Steffani (1654-1728)
Stabat mater (ca.1727)

In samenwerking met Klarafestival

Klarafestival 2018 is een ode aan de verbeelding en de begeestering, aan de verbeeldingskracht en het scheppende vermogen van de mens. *Alles wieder gut*, een citaat uit een lied van Gustav Mahler, drukt het verlangen naar een betere wereld uit. Eerder dan een bevestigend antwoord geldt *Alles wieder gut* als een vraag en een oproep: durf dromen, durf verlangen, durf werk maken van een betere wereld!

Met Nederlandse boventiteling

Wu applaus krijgt kleur dankzij de bloemen van Bloemblad.

Dit concert wordt rechtstreeks uitgezonden door Klara. Bedankt voor het vermijden van storende geluiden, ook tussen de delen.

VOCAAL

De schatkamer van de Duitse barok

Tot het collectieve geheugen behoren enkele muziekstukken die doorgaan voor exemplarische voorbeelden van zogenaamde 'droevige muziek', zoals de inzet van het *Stabat mater* van Pergolesi of de aria *Erbarme dich* uit Bachs *Mattheuspasse*. Omwille van hun directe emotionele impact worden deze twee werken eindeloos geprogrammeerd, zodat men vergeet dat er nog ontelbare andere gelijk(waardige) composities zijn die zelden of nooit worden gehoord. Op dit concert verlaten we de veilige comfortzone van de top-100 en maken we kennis met vier zeldzame parels uit de Duitse muzikale barok.

Schütz, Kerll, Buxtehude en Steffani omspannen een eeuw waarin de muziek een ingrijpende evolutie doormaakt. Die werd vooral bepaald door twee factoren: het doorleven van de polyfonie uit de renaissance en de invloed van de vernieuwingen uit de Italiaanse barok.

Heinrich Schütz, kapelmeester aan het Saksische hof in Dresden, was in Duitsland de spilfiguur die beide componenten op onovertroffen wijze synthetiseerde. Het werk *Die sieben Worte Jesu Christi am Kreuz* (ca.1645) is een toonzetting van enkele passages uit de vier evangeliën, bekend als 'de zeven kruiswoorden', de laatste woorden die Christus sprak op het kruis. De bezetting is voor vocale solisten, vijfstemmig koor, vier niet nader bepaalde instrumenten en basso continuo. De inleiding en het slotkoor, waarvan de tekst ontleend is aan het lied *Da Jesus am dem Kreuze hing*, zijn voorbeelden van de pure polyfone schrijfwijze. In de tussenliggende fragmenten, verhalend (evangelist) en in directe rede (de woorden van Christus), primeert de op Italiaans model geënte recitatiefstijl: een sterk retorische voordracht, strikt syllabisch, met enkele nadrukkelijk accentuerende woordherhalingen. De diepe emotionaliteit van Jezus' woorden krijgen bijzondere nadruk door de begeleiding van twee instrumenten, met sterk emotionele passages, zoals de herhaling, met naar de keel grijpende pauzes, van de woorden *es ist vollbracht*.

Dieterich Buxtehude verwierf vooral faam als organist in Lübeck. Even hoogwaardig als zijn orgelwerk is zijn vocale productie. Een sublieme parel is het *Klaglied*, een

'Schütz, Kerll, Buxtehude en Steffani omspannen een eeuw waarin de muziek een ingrijpende evolutie doormaakt.'

elegie naar aanleiding van de dood van zijn vader in 1674. De tekst *Muß der Tod denn auch entbinden* is een hulde aan de overledene, maar ook een algemene meditatie over de dood. Buxtehude componeert deze poëtische tekst in de vorm van een strofische aria, voor solostem, twee niet gespecificeerde instrumenten en basso continuo. De instrumenten spelen *tremolo*: met snel herhaalde noten, een typisch procedé voor de weergave van lijden en droefheid. De melodie is extreem expressief, doorspekt met grote melodische sprongen (zoals de dalende sext bij de inzet) en een constant op- en neergaande lijn binnen een uitgestrekte bereik van bijna twee octaven. Dissonanten zijn alomtegenwoordig.

Johann Kaspar Kerll, die een tijdlang in Brussel werkte en nadien verbonden was aan de hoven in München en Wenen, publiceerde in 1689 een bundel missen, waaronder een *requiem*, bestemd voor zijn eigen uitvaart (hij overleed in 1693). Vijf vocale solisten, die geregeld verdubbeld worden tot een tienstemmig

ensemble, worden aangevuld met vier viola da gamba's. Kerll treft perfect de toon die bij een dodenmis past: introvert, zonder sterke contrasten en nergens exuberant qua tekstexpressie. Voor het creëren van die sfeer doet hij beroep op de polyfone schrijfwijze in de traditie van Palestrina. Met één uitzondering: het *Dies irae*, in afwisseling tussen een terugkerend koorrefrein, als rustgevend momenten, en meer dramatische solistische fragmenten, waartoe de tekst geregeld ook uitnodigt (zoals het instrumentale en vocale tremolo op *Quantus tremor* of de imitatie van trompetsignalen op *Tuba mirum*).

De katholieke priester en diplomaat Agostino Steffani werd vooral bekend voor zijn kamerduetten, die een sterke invloed uitoefenden op de jonge Händel. Als laatste werk schreef hij eind 1727 een *Stabat mater* voor zes stemmen, strijkers en basso continuo. De bezetting van de strijkinstrumenten is bijzonder door de keuze voor overwegend lage strijkers (twee violen, drie altviolen en cello, vanavond op gamba's). Ook in dit werk domineert de polyfone schrijfwijze, zelfs vaak in de solofragmenten, waarin een of meerdere instrumenten met de stem contrapunteren. Hier en daar plaatst Steffani een uitgesproken expressief accent, zoals het dynamisch contrast forte-piano op *flagellis* (imitatie van geselslagen), het extreem lage register op *desolatum* ('verlaten') en de lange dalende melodie op *cum emisit spiritus* ('toen Hij de geest gaf'). Alweer een knap staaltje van de vermenging van polyfonie en enkele barokke toetsen.

— Ignace Bossuyt

BAROK

Tussen 1585, het geboortjaar van Heinrich Schütz, en 1728, het sterfjaar van Agostino Steffani, ligt maar liefst 143 jaar. In die tijdspanne kende Europa ingrijpende veranderingen in vooral de wetenschappen, de filosofie en de kunsten, die het vigerende wereldbeeld grondig zouden wijzigen. Deze periode valt grotendeels samen met deze van de opkomst, de bloei en het einde van de barok (ca.1600-1750). De benaming 'barok' werd afgeleid van het Portugese woord 'barroco' dat een onregelmatig gevormde parel betekende.

In de 16e eeuw werd het gebruikt in overdrachtelijke zin om er een bizar idee of ingewikkelde gedachtegang mee aan te duiden. Pas na 1750 werd het woord op de kunsten toegepast, in de periode van het classicisme. Barok werd toen omschreven als tegengesteld aan klassiek. In 1771 definieerde de *Dictionnaire de Trévoux* barok als 'in de schilderkunst een werk of figuur ... waarin de regels der proportie niet geëerbiedigd worden en waarin alles is weergegeven in overeenstemming met 's kunstenaars grillen'. In 1797 schreef een Italiaans criticus: 'Barok is de overtreffende trap van bizar, het is het belachelijke tot het uiterste gevoerd.' Volgens Michael Kitson, medeauteur van *The History of Art* werd de barok pas na de Tweede Wereldoorlog algemeen aanvaard 'deels dankzij de huidige bereidheid elke stijl naar zijn eigen verdiensten te beoordelen, deels ook door de aantrekkingskracht die de barok door haar durf en vindingrijkheid op de moderne smaak uitoefende.'

Minder zichtbaar of hoorbaar, maar des te revolutionairder waren de ontwikkelingen

in wetenschap en filosofie, die sinds het in 1543 gedrukte werk *De revolutionibus orbium coelestium* van Copernicus vooral het 17e-eeuwse 'barokke' wereldbeeld bepaalden. Dat de planeten rond de zon cirkelden was al erg genoeg om te accepteren, maar dat hun baan niet cirkelvormig was, maar elliptisch zoals de astronomen Tycho Brahe, Johannes Kepler en nadien vooral Galileo Galilei overtuigend aantoonde, werd als een bedreiging van de goddelijke volmaaktheid aanzien. In zijn *Geschiedenis van de westerse filosofie* stelt Bertrand Russell dat 'bijna alles waarin de moderne wereld zich onderscheidt van vroegere eeuwen samenhangt met de natuurwetenschap, die haar grootste triomfen vierde in de 17e eeuw'. En inderdaad, het waren in de eerste plaats de geschriften van onder meer Galilei (*Dialogo* uit 1632), Kepler (*Astronomia nova*, 1609), William Harvey (*De motu cordis et sanguinis in animalibus*, 1628), Huyghens (*Traité de la lumière*, 1690), Newton (*Philosophiæ naturalis principia mathematica*, 1687, en *Opticks*, 1704), van Francis Bacon (*Novum organum*, 1620, een pleidooi voor het wetenschappelijke experiment en kritisch onderzoek), René Descartes (*Discours de la méthode*, 1637, waarin de twijfel de grondslag vormt van zijn filosofie) en van Spinoza (*Ethica*, postuum gepubliceerd in 1677) en Leibniz (onder andere zijn publicaties sedert 1684 over de infinitesimaalrekening), die na Aristoteles en de scholastiek het statische wereldbeeld als het ware metamorfoseerde in een dynamisch wereldbeeld: 'barok' dus.

— Johan Huys

VOX LUMINIS

© David Samyn

MAART IS
HUISARTIESTENMAAND

Lionel Meunier:
'Ik zie uit naar onze jaren als huisartiest, en naar de mooie projecten die we, soms met speciale gasten, in Brugge gaan maken.'

Lees alles over Vox Luminis en onze andere huisartiesten op www.concertgebouw.be/huisartiesten

CONCERT GEBOUW CIRCUIT

© Tim Theo Deceuninck

Een belevingsparcours met kunst & architectuur

Benieuwd naar dit stukje van het Concertgebouw? Bekijk dit kunstwerk van Pavel Büchler en ontdek meteen ook de rest van de kunstcollectie, de opmerkelijke architectuur en de akoestiek van het Concertgebouw tijdens een origineel belevingsparcours.

Meer info op concertgebouwcircuit.be

In de kijker

ZONDAG

18 MAA 2018

15.00 Kamermuziekzaal

© Mathilde Troussard

BarrocoTout

Brussel in beweging

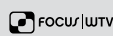
De jonge talenten van BarrocoTout storten zich op de muziek van een woelige periode in de Zuidelijke Nederlanden: triosonates van late barok tot vroege klassiek, van componisten van eigen bodem als de Croes, Van Maldere en Delange overal in Europa gingen oppikken.

Laat weten wat u van het concert vond op

f ConcertgebouwBrugge
@concertgebouwbr

info & tickets +32 70 22 12 12 — In&Uit: 't Zand 34, Brugge

concertgebouw.be

MAANDAG - ZONDAG

07 MEI - 13 MEI 2018

GOLD

Brugge stemmen uit de renaissance

Een nieuw festival voor Brugge verbindt het mooiste uit de Brugse Gouden Eeuw: de fascinerende geschiedenis, het onroerend erfgoed, de kunstschaten en bovenal de muziek. De eerste festivaleditie vertelt het verhaal van de Brugse pelshandelaar en bestuurder Donaas de Moor, opgehangen aan Jacob Obrechts opmerkelijke *Missa de Sancto Donatiano*.